Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
YVES BOT
föredraget den 6 september 2012 [1]

Mål C-456/11

Gothaer Allgemeine Versicherung AG, ERGO Versicherung AG, Versicherungskammer Bayern-Versicherungsanstalt des öffentlichen Rechts,Nürnberger Allgemeine Versicherungs AG ochKrones AG
mot
Samskip GmbH

(begäran om förhandsavgörande från Landgericht Bremen (Tyskland))

”Civilrättsligt samarbete — Erkännande och verkställighet av domar — Förordning (EG) nr 44/2001 — Begreppet dom — Avgörande varigenom domstolen i en medlemsstat förklarar sig obehörig — Avgörande grundat på ett fastställande avseende giltigheten och räckvidden av en prorogationsklausul som ger isländsk domstol behörighet — Verkan — Omfattning”

1. Medför en dom varigenom domstolen i en medlemsstat, i domslutet, förklarar sig ”sakna behörighet att pröva målet”, efter att i domskälen ha fastställt giltigheten av en prorogationsklausul som ger domstolarna i tredjeland behörighet, en skyldighet för domstolen i en annan medlemsstat vid vilken talan väckts angående samma sak att också förklara sig obehörig?

2. Så lyder i huvudsak frågan som Landgericht Bremen (Tyskland) har ställt inom ramen för en talan som Krones AG och dess försäkringsbolag har väckt mot Samskip GmbH med yrkande om ersättning för en skada som påstås ha uppkommit under en varutransport.

3. Den nationella domstolen har ställt denna fråga för att få domstolens tolkning av artiklarna 32 och 33 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, [2] vilka avser definitionen av begreppet dom i den mening som avses i förordning nr 44/2001 respektive principen om automatiskt erkännande av varje ”dom” som meddelats i en medlemsstat.

I – Tillämpliga bestämmelser

4. Skälen 2, 6, 15 och 16 i förordning nr 44/2001 har följande lydelse:

”(2) Vissa olikheter i medlemsstaternas bestämmelser om domstols behörighet och om erkännande av domar hindrar den inre marknaden från att fungera väl. Det är därför nödvändigt att införa bestämmelser som gör reglerna om behörighetskonflikter på privaträttens område mer enhetliga och som förenklar formaliteterna, så att domar från de medlemsstater som är bundna av denna förordning kan erkännas och verkställas enkelt och snabbt.

1 — Originalspråk: franska.
2 — EGT L 12, 2001, s. 1.

...

(6) För att kunna uppnå målet fri rörlighet för domar på privaträttens område är det nödvändigt och lämpligt att reglerna om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar fastställs i en gemenskapsrättsakt som är bindande och direkt tillämplig.

...

(15) För att rättskipningen skall fungera väl, måste man minimera möjligheten för samtidiga förfaranden och se till att oförenliga domar inte meddelas i två medlemsstater. Det måste finnas klara och effektiva regler för att avgöra frågor om litispendens och mål som har samband med varandra och för att undanröja problem som härrör från nationella skillnader när det gäller att fastställa vid vilken tidpunkt talan väckts. Den tidpunkten bör ges en autonom definition i denna förordning.

(16) Det ömsesidiga förtroendet mellan de rättsvårdande myndigheterna i gemenskapen gör det berättigat att automatiskt erkänna en dom som har meddelats i en medlemsstat utan att något ytterligare förfarande behöver tillgripas, utom när erkännandet är tvistigt.”

5. I artikel 32 i förordning nr 44/2001 föreskrivs följande:

”I denna förordning förstås med dom varje avgörande som har meddelats av domstol i en medlemsstat oavsett dess rubricering, såsom dom, beslut eller förordnande om verkställighet, liksom domstolstjänstemans beslut i fråga om rättegångskostnader.”

6. Artikel 33 i förordningen har följande lydelse:

”1. En dom som har meddelats i en medlemsstat skall erkännas i de andra medlemsstaterna utan att något särskilt förfarande behöver anlitas.

2. Om frågan huruvida en dom skall erkännas eller inte är föremål för tvist, kan en part, som gör gällande att domen skall erkännas, genom att anlita det förfarande som föreskrivs i avsnitten 2 och 3 i detta kapitel, få fastställt att domen skall erkännas.

3. Om utgången av ett mål som handläggs vid en domstol i en medlemsstat är beroende av om en dom skall erkännas, är den domstolen behörig att pröva frågan om erkännande.”

7. Artikel 34 i förordningen lyder enligt följande:

”En dom skall inte erkännas om

1) ett erkännande uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i den medlemsstat där domen görs gällande,

2) det är en tredskodom eller en annan dom som har meddelats mot en utebliven svarande och svaranden inte har delgivits stämningsansökan eller motsvarande handling i tillräcklig tid och på ett lämpligt sätt för att kunna förbereda sitt svaromål, såvida inte svaranden haft möjlighet att överklaga domen men underlåtit detta,

3) den är oförenlig med en dom som har meddelats i en tvist mellan samma parter i den medlemsstat där domen görs gällande,

4) den är oförenlig med en dom som tidigare har meddelats i en annan medlemsstat eller i en tredje stat mellan samma parter och rörande samma sak, såvida den först meddelade domen uppfyller de nödvändiga villkoren för erkännande i den medlemsstat där domen görs gällande.”

8. I artikel 35 i förordning nr 44/2001 föreskrivs följande:

”1. En dom skall vidare inte erkännas om den strider mot bestämmelserna i avsnitten 3, 4 och 6 i kapitel II, och inte heller i de fall som avses i artikel 72.

2. Vid den behörighetsprövning som åsyftas i föregående punkt är den domstol eller myndighet som prövar frågan om erkännande bunden av de faktiska omständigheter som domstolen i ursprungsmedlemsstaten har grundat sin behörighet på.

3. Domstolens behörighet i ursprungsmedlemsstaten får inte omprövas på andra grunder än som avses i punkt 1. Behörighetsreglerna omfattas inte av de i artikel 34.1 åsyftade grunderna för rättsordningen (*ordre public*).”

II – Målet vid den nationella domstolen

9. Det tyska bolaget Krones AG, vars transportförsäkringsbolag är Gothaer Allgemeine Versicherung AG, ERGO Versicherung AG, Versicherungskammer Bayern-Versicherungsanstalt des öffentlichen Rechts och Nürnberger Allgemeine Versicherungs AG,[3] sålde en bryggerianläggning till ett mexikanskt bolag. Krones AG anlitade Samskip GmbH, ett tyskt dotterbolag till det i Rotterdam (Nederländerna) etablerade Samskip Holding BV som är ett transport- och logistikföretag bildat i Island, till att organisera och genomföra transporten av anläggningen från Belgien till Mexiko på grundval av ett konossement innehållande en prorogationsklausul som ger domstolarna i Island behörighet.

10. Mottagaren och Gothaer m.fl. gjorde gällande att lasten skadats under transporten och väckte den 30 augusti 2007 talan mot Samskip GmbH vid belgisk domstol.

11. I domslutet i en upphävande dom av den 5 oktober 2009 förklarade sig appellationsdomstolen i Antwerpen (Belgien) ”sakna behörighet”. I domskälen angav appellationsdomstolen att prorogationsklausulen om de isländska domstolarnas behörighet var giltig och att Gothaer m.fl., även om hade rätt att träda i stället för Krones AG, var bundna av denna klausul.

12. Krones AG och Gothaer m.fl. väckte i september 2010 en ny skadeståndstalan vid tysk domstol. Landgericht Bremen vill få klarhet i vilka rättsverkningarna är av den i Belgien meddelade domen och beslutade därför den 25 augusti 2011 att vilandeförklara målet.

III – Tolkningsfrågorna

13. Landgericht Bremen har begärt att domstolen ska besvara följande tre frågor:

1) Ska artiklarna 32 och 33 i förordning nr 44/2001 tolkas så, att begreppet dom i princip också avser sådana avgöranden genom vilka det uteslutande fastställs att de processuella villkoren för att en talan ska kunna upptas till sakprövning inte är uppfyllda (så kallade avvisningsbeslut)?

2) Ska artiklarna 32 och 33 i förordning nr 44/2001 tolkas så, att begreppet dom också avser en dom som avslutar förfarandet i en instans och genom vilken det fastställs att en domstol saknar internationell behörighet på grund av en prorogationsklausul?

3 — Nedan kallade Gothaer m.fl.

3) Ska artiklarna 32 och 33 i förordning nr 44/2001 mot bakgrund av EU-domstolens praxis beträffande principen om verkans omfattning (domstolens dom av den 4 februari 1988 i mål 145/86, Hoffmann, REG 1988, s. 645) tolkas så, att varje medlemsstat ska erkänna avgöranden som har meddelats av en domstol i en annan medlemsstat beträffande giltigheten av en prorogationsklausul som har antagits av parterna för det fall fastställandet om prorogationsklausulens verkan enligt underinstansens nationella rätt har vunnit laga kraft, och detta också när avgörandet härom ingår i ett beslut att avvisa en talan?

IV – Min bedömning

A – *Inledande synpunkter*

1. Huruvida tolkningsfrågorna kan tas upp till sakprövning och deras räckvidd

14. För att klargöra frågornas räckvidd ska det framhållas att det är ett förfarande för erkännande som är avhängigt en dom varigenom appellationsdomstolen i Antwerpen har förklarat sig ”sakna behörighet” som ligger till grund för målet vid den nationella domstolen. Enligt Landgericht Bremen är denna dom enligt tysk rätt att klassificera som ”Prozessurteil” (ett avgörande om huruvida en talan kan upptas till sakprövning). Den första frågan, som avser samtliga avgöranden ”genom vilka det uteslutande fastställs att de processuella villkoren för att en talan ska kunna upptas till sakprövning inte är uppfyllda”, är emellertid för omfattande.

15. Liksom Krones AG och Gothaer m.fl. anser jag att domstolens svar ska begränsas till det som är absolut nödvändigt för lösningen av tvisten vid den nationella domstolen.

16. Jag föreslår därför att de två första frågorna ska omformuleras och prövas tillsammans. Den hänskjutande domstolen önskar nämligen med dessa frågor att få klarhet i huruvida begreppet dom, i den mening som avses i artikel 32 i förordning nr 44/2001, omfattar en dom varigenom domstolen i en medlemsstat på grundval av en prorogationsklausul förklarar sig obehörig, även om domen enligt lagen i den medlemsstat där den görs gällande är att anse som ett ”avgörande om huruvida talan kan tas upp till sakprövning”.

17. Vad beträffar den tredje frågan ska det påpekas att uttrycket ”fastställandet ... [som] har vunnit laga kraft” är tvetydigt. Förvisso kan detta uttryck förefalla avse att rättsmedlen har uttömts. Dock framgår det av beslutet om hänskjutande att Landgericht Bremens tvivel har uppstått på grund av att det omtvistade fastställandet avseende de isländska domstolarnas behörighet enligt prorogationsklausulen, finns med i domskälen och inte i domslutet.

18. Jag anser följaktligen att den tredje frågan ska förstås enligt följande. Om svaret på de två första frågorna är jakande ska det avgöras huruvida artiklarna 32 och 33 i förordning nr 44/2001 ska tolkas så, att den domstol vid vilken det görs gällande att en dom varigenom domstolen i en annan medlemsstat på grundval av en prorogationsklausul har meddelat sig obehörig ska erkännas, är bunden av fastställanden i domskälen avseende giltigheten och räckvidden av denna klausul.

2. Huruvida Schweiziska edsförbundets yttrande kan läggas till grund för prövningen

19. Schweiziska edsförbundet är part i konventionen om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, undertecknad i Lugano den 30 oktober 2007.[4] Den så kallade parallella Luganokonventionen utsträcker nästan alla bestämmelser i förordning nr 44/2001, särskilt de avseende definitionen av vilka domar som kan erkännas och formerna för erkännande, till att omfatta Konungariket Danmark, Republiken Island, Konungariket Norge och Schweiziska edsförbundet. Domstolens tolkning av artiklarna 32 och 33 i denna förordning kommer således att beaktas vid tolkningen av motsvarande artiklar i Luganokonventionen.

20. Enligt artikel 64.1 i Luganokonventionen jämförd med artikel 2 i protokoll 2 om en enhetlig tillämpning av denna konvention och om den ständiga kommittén har Schweiziska edsförbundet rätt att, enligt det förfarande som regleras av artikel 23 i stadgan för Europeiska unionens domstol, inkomma med synpunkter vid förevarande begäran om förhandsavgörande som avser tolkningen av förordning nr 44/2001.

B – *Den första och den andra frågan*

21. Den hänskjutande domstolen har ställt de två första frågorna för att få klarhet i huruvida begreppet dom, i den mening som avses i artikel 32 i förordning nr 44/2001, omfattar en dom varigenom domstolen i en medlemsstat på grundval av en prorogationsklausul förklarar sig obehörig, även om domen enligt lagen i den medlemsstat där den görs gällande är att anse som ett ”avgörande om huruvida talan kan upptas till sakprövning”.

1. Parternas yttranden

22. Samskip GmbH, den tyska, den belgiska, den österrikiska och den schweiziska regeringen samt Europeiska kommissionen å ena sidan, och Krones AG och Gothaer m.fl. å den andra sidan, har tolkat artikel 32 i förordning nr 44/2001 på diametralt skilda sätt.

23. Förstnämnda anser att begreppet dom omfattar avgöranden om huruvida det på grundval av en prorogationsklausul föreligger internationell behörighet.

24. Samskip GmbH har på grundval av ordalydelsen och ursprunget till artikel 32 i förordning nr 44/2001 samt systematiken och syftena med denna förordning, påpekat att det skulle strida mot syftet att skapa ett enhetligt europeiskt rättsligt område att, från tillämpningsområdet för artiklarna 32 och 33 i förordningen, generellt utesluta domar som, antingen enligt lagen i ursprungsmedlemsstaten eller i den medlemsstat där den görs gällande, är att anse som ett ”avgörande om huruvida talan kan upptas till sakprövning”. Även om det kan ifrågasättas huruvida mellanliggande processuella beslut såsom ett föreläggande för en part att personligen inställa sig vid domstolen eller ett beslut om åtgärder för bevisupptagning är att anse som en dom i den mening som avses i artiklarna 32 och 33 i förordning nr 44/2001, saknar denna fråga enligt Samskip GmbH betydelse i praktiken, eftersom sådana beslut inte medför några bindande gränsöverskridande verkningar. Däremot kan ett beslut varigenom en talan avvisas på grund av att domstolen vid vilken talan väckts inte är behörig och som avslutar förfarandet i denna instans medföra gränsöverskridande verkningar och måste således erkännas. Om så inte var fallet skulle sökanden kunna bortse från beslutet och väcka en ny talan vid domstol i en annan medlemsstat. Detta skulle strida mot syftet med förordning nr 44/2001, som är att förhindra dubbla eller parallella förfaranden och potentiellt motstridiga beslut.

4 — EUT L 147, 2009, s. 5 (nedan kallad Luganokonventionen).

25. Den tyska regeringen anser på samma sätt att det följer av systematiken i förordning nr 44/2001 samt dess föremål och syfte att avgöranden om upptagande till sakprövning i vilka det fastställs huruvida en domstol har internationell behörighet eller ej ska anses som domar som kan erkännas. Den tyska regeringen har dock preciserat att verkan av ett sådant erkännande inte kan gå utöver detta fastställande. Enligt den tyska regeringen, som har hänvisat till Paul Jénards rapport om konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område,[5] ska principen om verkans omfattning som domstolen har slagit fast för avgöranden i sak[6] tillämpas på ett avgörande om huruvida en talan kan upptas till sakprövning i vilket ursprungsdomstolen förklarar sig ha eller inte ha internationell behörighet. Den tyska regeringen har vidare, med hänvisning till skälen 2 och 15 samt artikel 27.2 i förordning nr 44/2001, angett att ett system grundat på bestämmelser som kan tolkas av samtliga domstolar i Europeiska unionen med samma behörighet[7] är tillämpligt vad gäller medlemsstaternas domstolars internationella behörighet och att ett fastställande avseende en domstols behörighet i en medlemsstat måste godkännas av domstolarna i de andra medlemsstaterna.

26. Den belgiska regeringen anser att det i avsaknad av en precis definition av begreppet dom i förordning nr 44/2001 kan göras en vid tolkning av detta, vilket ligger i linje med domstolens rättspraxis.[8]

27. Den österrikiska regeringen har anfört att bedömningen bör utgå från nödvändigheten av att göra en tolkning som gynnar integrationen. Den har med hänvisning till Paul Jénards rapport och till Peter Schlossers rapport om konventionen av den 9 oktober 1978 om Konungariket Danmarks, Irlands och Förenade konungarikets Storbritannien och Nordirland tillträde till konventionen och om protokollet om domstolens tolkning av denna konvention[9] anfört att den dom som appellationsdomstolen i Antwerpen meddelat, varigenom det rättsliga förhållandet mellan parterna i tvisten slutligt fastställts, ska – om än bara för att uppnå en så stor överensstämmelse som möjligt mellan domar i Europeiska unionen – omfattas av begreppet dom i den mening som avses i artikel 32 i förordning nr 44/2001 och av systemet för erkännande som föreskrivs i artikel 33 i förordningen.

28. Den schweiziska regeringen har anfört att det varken i förordningen eller i Luganokonventionen görs någon skillnad mellan ett avgörande om upptagande till sakprövning och ett avgörande i sak. Den har tillagt att frågan om huruvida en dom kan erkännas eller verkställas inte kan bero på hur domen klassificeras i ursprungsstaten. Den schweiziska regeringen har påpekat att avgöranden ”genom vilka det uteslutande fastställs att de processuella villkoren för att en talan ska kunna upptas till sakprövning inte är uppfyllda” inte utgör en homogen kategori. Nämnda regering anser därför att det ska undersökas huruvida den dom som ansökan om erkännande avser rör ett villkor för upptagande till sakprövning som har harmoniserats genom förordning nr 44/2001 och Luganokonventionen, samt huruvida detta avgörande enligt lagen i ursprungsstaten har en bindande verkan som går utöver det ursprungliga förfarandet, vilket förutsätter att ursprungsdomstolen undersökt villkoret för upptagande till sakprövning med full kännedom om omständigheterna och inte enbart på ett summariskt sätt

29. Kommissionen har liksom Samskip GmbH hänvisat till både ordalydelsen i artikel 32 i förordning nr 44/2001 och förordningens allmänna systematik och syften särskilt enligt skälen 2 och 6 i förordningen. På grundval därav anser kommissionen att ett avgörande varigenom det endast fastställs att en talan inte kan tas upp till sakprövning på grund av att domstolen saknar internationell behörighet, liksom en dom i sak, omfattas av begreppet dom i den mening som avses i artikel 32 i förordningen. Att utesluta avgöranden om huruvida en talan kan tas upp till sakprövning från

5 — EGT C 59, 1979, s. 1 (nedan kallad Paul Jénards rapport).

6 — Den tyska regeringen har hänvisat till domen i det ovannämnda målet Hoffmann, punkt 11, och dom av den 28 april 2009 i mål C-420/07, Apostolides (REG 2009, s. I-3571), punkt 66.

7 — Dom av den 27 april 2004 i mål C-159/02, Turner (REG 2004, s. I-3565), punkt 25.

8 — Dom av den 14 oktober 2004 i mål C-39/02, Mærsk Olie & Gas (REG 2004, s. I-9657).

9 — EGT C 59, 1979, s. 71 (nedan kallad Peter Schlossers rapport).

erkännande skulle enligt kommissionen innebära en inskränkning av den fria rörligheten för domar på privaträttens område och rättssäkerheten. Kommissionen har vidare framhållit att domstolens behörighet i ursprungsmedlemsstaten enligt artikel 35.3 i förordning nr 44/2001 inte får omprövas och att det i denna bestämmelse föreskrivs att behörighetsreglerna inte omfattas av grunderna för rättsordningen (*ordre public*), medan det i artikel 36 i förordningen föreskrivs att en utländsk dom aldrig får omprövas i sak. Kommissionen har vidare gjort gällande att om domar som ännu inte har vunnit laga kraft i enlighet med Paul Jénards rapport kan erkännas, måste samma sak *a fortiori* gälla för slutliga avgöranden om huruvida det föreligger internationell behörighet.

30. Krones AG har intagit den motsatta ståndpunkten och hänvisat till en handling som upprättats på dess begäran av Geimer [10] och som bilagts bolagets yttranden. I denna handling anges att ”det i enlighet med en doktrin som framförs allt oftare” framgår att artikel 32 i förordning nr 44/2001 endast avser avgöranden i sak, och inte de varigenom en talan avvisats på grund av att den domstol vid vilken talan väckts saknar internationell behörighet.

31. Gothaer m.fl. har anfört att avgöranden om huruvida en talan kan upptas till sakprövning inte utgör domar som kan erkännas och att den andra frågan saknar föremål och har hänvisat till resonemanget i den handling som bifogats Krones AG:s yttrande. Gothar m.fl. har emellertid föreslagit att domstolen ska besvara de två första frågorna på det sättet att artiklarna 32 och 33 i förordning nr 44/2001 ska tolkas så, att avgöranden om huruvida en talan kan upptas till sakprövning och avgöranden genom vilka det fastställs att en domstol saknar internationell behörighet på grund av en prorogationsklausul omfattas av begreppet dom.

2. Min bedömning

32. I artikel 32 i förordning nr 44/2001 definieras begreppet dom, i den mening som avses i förordningen, som ”varje avgörande som har meddelats av domstol i en medlemsstat oavsett dess rubricering, såsom dom, beslut eller förordnande om verkställighet, liksom domstolstjänstemans beslut i fråga om rättegångskostnader”.

33. Det framgår av fast rättspraxis att för att säkerställa full verkan och en enhetlig tillämpning i alla medlemsstater ska begreppen i förordning nr 44/2001 tolkas enhetligt och självständigt, med hänsyn främst till förordningens systematik och syften. [11] Huruvida en rättsakt är att anse som en ”dom” beror följaktligen inte av dess benämning enligt lagen i ursprungsmedlemsstaten eller i medlemsstaten där den görs gällande. Det saknar således betydelse hur ett ”avgörande om huruvida en talan kan upptas till sakprövning” definieras enligt tysk rätt.

34. Domstolen har dessutom på grundval av skäl 19 i förordning nr 44/2001, enligt vilket kontinuiteten vad gäller tolkningen mellan konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område [12] och denna förordning ska säkerställas, vid upprepade tillfällen slagit fast att, eftersom förordningen har ersatt Brysselkonventionen i förhållandena mellan medlemsstaterna, med undantag för konungariket Danmark, gäller domstolens tolkning av denna konvention även för förordning nr 44/2001 när bestämmelserna häri och bestämmelserna i konventionen kan anses vara likvärdiga. [13]

10 — Handlingen har rubriken ”Rapport om betydelsen på europeisk nivå av avvisningsbeslut som fattas på grund av att en domstol saknar internationell behörighet inom tillämpningsområdet för förordning nr 44/2001 och Luganokonventionen”.

11 — Dom av den 23 april 2009 i mål C-167/08, Draka NK Cables m.fl. (REG 2009, s. I-3477), punkt 19 samt där angiven rättspraxis, och av den 17 september 2009 i mål C-347/08, Vorarlberger Gebietskrankenkasse (REG 2009, s. I-8661), punkt 35 och där angiven rättspraxis.

12 — EGT L 299, 1972, s. 32 (nedan kallad Brysselkonventionen).

13 — Se, bland annat, dom av den 18 oktober 2011 i mål C-406/09, Realchemie Nederland (REU 2011, s. I-9773), punkt 38 och där angiven rättspraxis.

35. Så är fallet med artikel 32 i förordning nr 44/2001, vilken återger definitionen i artikel 25 i Brysselkonventionen utifrån vilken det i rättspraxis har fastställts tre kriterier.

36. Det första är ett institutionellt kriterium. Avgörandet i fråga ska ha meddelats av en domstol, det vill säga av ett organ som har agerat oberoende av övriga statliga organ och på ett opartiskt sätt. Detta kriterium följer av själva ordalydelsen i artikel 32 i förordning nr 44/2001 och har vid upprepade tillfällen nämnts i domstolens rättspraxis. [14]

37. Det andra kriteriet, vilket hör ihop med det första, är processuellt. Enligt detta krävs att rätten till försvar ska ha iakttagits under det förfarande som lett till antagandet av avgörandet. Domstolen har med tillämpning av detta kriterium funnit att interimistiska åtgärder som beslutats utan att den part mot vilken de riktas har hörts och som är avsedda att verkställas utan att först delges den parten inte omfattas av begreppet dom. [15] Domstolen har dock funnit att det för att ett avgörande ska kunna erkännas räcker att det, innan erkännande eller verkställighet begärs i en annan stat än ursprungsstaten, kunnat vara föremål för ett kontradiktoriskt förfarande. Domstolen har således funnit att beslut om interimistiska åtgärder som fattats under ett förfarande som saknar kontradiktorisk karaktär men som kan ifrågasättas, [16] betalningsförelägganden [17] och tredskodomar som meddelats utan prövning av huruvida talan är grundad [18] omfattas av begreppet dom.

38. Det tredje är ett materiellt kriterium. En dom karakteriseras av utövandet av en skönsmässig bedömning av den domstol som meddelat avgörandet. Detta kriterium innebär att åtskillnad måste göras beroende på huruvida domstolen har en beslutande roll eller är begränsad till en mer passiv funktion, som exempelvis består i att inhämta partsviljan. Domstolen har fastställt att ”ett avgörande ... för att utgöra en ’dom’ ... [ska] härröra från en sådan domstol ... *som har behörighet att avgöra tvister mellan parterna*[[19]]”. [20] Domstolen har därav dragit slutsatsen att förlikningar som huvudsakligen har avtalsrättslig karaktär i den mån deras innehåll framför allt speglar partsviljan inte utgör en dom. [21]

39. Det har inte ställts upp några andra kriterier i rättspraxis. Begreppet dom kan således omfatta avgöranden gällande tvistemål och icke-tvistemål, interimistiska åtgärder [22], däribland säkerhetsåtgärder, och slutliga avgöranden, samt avgöranden som vunnit laga kraft och avgöranden som fortfarande kan överklagas.

40. Eftersom dessa tre kriterier är uppfyllda vad beträffar ett avgörande liksom det som appellationsdomstolen i Antwerpen meddelat om internationellt behörig domstol, anser jag att detta slags avgörande omfattas av begreppet dom i den mening som avses i artikel 32 i förordning nr 44/2001.

41. Denna bedömning finner stöd i förordningens ordalydelse, syften och allmänna systematik.

14 — Dom av den 2 juni 1994 i mål C-414/92, Solo Kleinmotoren (REG 1994, s. I-2237), punkt 17, och domen i det ovannämnda målet Mærsk Olie & Gas, punkt 45.

15 — Dom av den 21 maj 1980 i mål 125/79, Denilauler (REG 1980, s. 1553; svensk specialutgåva, volym 5, s. 197), punkt 17.

16 — Domen i det ovannämnda målet Mærsk Olie & Gas, punkterna 50–52.

17 — Dom av den 13 juli 1995 i mål C-474/93, Hengst Import (REG 1995, s. I-2113), punkt 14.

18 — Dom av den 2 april 2009 i mål C-394/07, Gambazzi (REG 2009, s. I-2563), punkt 23.

19 — Min kursivering.

20 — Domen i det ovannämnda målet Solo Kleinmotoren, punkt 17, och i det ovannämnda målet Mærsk Olie & Gas, punkt 45.

21 — Domen i det ovannämnda målet Solo Kleinmotoren, punkt 18.

22 — Exempelvis avgöranden i interimistiska förfaranden. Se, för ett liknande resonemang, dom av den 6 juni 2002 i mål C-80/00, Italian Leather (REG 2002, s. I-4995), punkt 41.

42. För det första inbjuder ordalydelsen av definitionen av begreppet dom till en extensiv, eller snarare icke-restriktiv, tolkning, eftersom den omfattar ”varje” avgörande, oavsett dess rubricering och under vilka omständigheter det har meddelats, och ”har allmän giltighet” [23].

43. Detta synsätt bekräftas i Paul Jénards och Peter Schlossers rapporter, som domstolen har hänvisat till vid upprepade tillfällen.

44. I Paul Jénards rapport anges att definitionen omfattar ”varje avgörande oavsett dess rubricering” [24] som meddelats inom privaträttens område och att interimistiska avgöranden och avgöranden som fattats inom ramen för ett förfarande för frivillig rättsvård, oavsett huruvida de har rättskraft eller ej, kan erkännas.

45. På samma sätt omfattar detta begrepp, enligt Peter Schlossers rapport, varje avgörande som, även innan domstolen dömer i saken, ”avser konstateranden eller en reglering av de rättsliga förhållandena mellan parterna”. [25] I rapporten, där det konstateras att ett avgörande som i en stat meddelats i form av ett beslut om huruvida en talan kan upptas till sakprövning, i en annan stat kan anses utgöra ett avgörande i sak, anges att det framstår som uppenbart för gruppen av experter att ”*avgöranden* varigenom en talan *avvisas* ska erkännas”. [26] Det preciseras att ”om en tysk domstol förklarat sig obehörig, kan en engelsk domstol inte förklara sig obehörig på grundval av att den tyska domstolen i själva verket var behörig”. [27]

46. För det andra ska hänsyn tas till syftena med förordning nr 44/2001. Det framgår av skälen 2, 6, 16 och 17 i förordningen att den syftar till att säkerställa den fria rörligheten för domstolsavgöranden från medlemsstaterna på privaträttens område, genom att förenkla formaliteterna så att dessa avgöranden kan erkännas och verkställas enkelt och snabbt. [28] Det framgår vidare av skälen 11, 12 och 15 i förordningen att den även syftar till att säkerställa förutsebarhet vad gäller vilken domstol som är behörig och därmed rättssäkerhet för enskilda, en god rättskipning samt minskad risk för samtidiga förfaranden. [29]

47. Dessa syften, som bygger på principen om ömsesidigt förtroende mellan medlemsstaterna, vilka samtliga är skyldiga att erkänna domstolsavgöranden från de andra medlemsstaterna som likvärdiga, skulle allvarligt äventyras om avgöranden om domstols behörighet inte omfattades av systemet för erkännande och verkställighet av domar som inrättats genom förordning nr 44/2001.

48. Det ska i detta avseende påpekas att det skulle strida direkt mot principerna om förutsägbarhet och god rättskipning om en part som vill ifrågasätta ett avgörande av en domstol i en medlemsstat avseende domstolens behörighet skulle kunna väcka talan vid en domstol i en annan medlemsstat, eftersom denne ska utnyttja de rättsmedel som finns tillgängliga mot avgörandet enligt rätten i den första medlemsstaten.

49. Denna tolkning bekräftas för det tredje av den allmänna systematiken i förordning nr 44/2001, särskilt av bestämmelserna avseende grunderna för att vägra erkännande av utländska avgöranden och bestämmelserna som är avsedda att avgöra frågor om litispendens för att hindra att oförenliga avgöranden meddelas.

23 — Ibidem.

24 — S. 42.

25 — Punkt 184.

26 — Punkt 191.

27 — Ibidem.

28 — Dom av den 14 december 2006 i mål C-283/05, ASML (REG 2006, s. I-12041), punkt 23.

29 — Dom av den 4 maj 2010 i mål C-533/08, TNT Express Nederland (REU 2010, s. I-4107), punkt 49.

50. Det begränsade antalet angivna grunder för att vägra erkännande av utländska avgöranden visar på avsikten att erkännande av sådana avgöranden ska främjas, även om domstolen i ursprungsmedlemsstaten endast har prövat sin behörighet.

51. På grund av principen om ömsesidigt förtroende som ligger till grund för relationerna mellan medlemsstaterna och inrättandet av gemensamma behörighetsregler, vilka alla domstolar i medlemsstaterna är skyldiga att iaktta, utesluter förordning nr 44/2001 i princip att domstolens behörighet i ursprungsmedlemsstaten omprövas vare sig direkt, genom en prövning av de faktiska omständigheter eller behörighetsregler som domstolen har grundat sin behörighet på,[30] eller indirekt med hänvisning till grunderna för rättsordningen (*ordre public*),[31] samtidigt som den i samma linje förbjuder att en utländsk dom omprövas i sak. I Paul Jénards rapport anges att den omständigheten ”[a]tt den sakliga omprövningen av domen är utesluten är ett uttryck för det fulla förtroendet för rättskipningen i ursprungsstaten. Detta förtroende för att domen är riktig i sak ska normalt även utsträcka sig till att domstolen i ursprungsstaten har gjort en riktig tillämpning av behörighetsreglerna”[32].

52. I samma anda utmärker sig bestämmelserna som är avsedda att avgöra frågor om litispendens, när det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig, genom en skyldighet för övriga domstolar att självmant avvisa talan till förmån för den domstolen.[33] Domstolen har även i sin dom av den 9 december 2003 i målet Gasser[34] funnit att den domstol vid vilken talan väckts senare och vars behörighet har gjorts gällande med stöd av en prorogationsklausul, ska låta handläggningen av målet vila tills domstolen vid vilken talan först väckts har förklarat sig obehörig.

53. Enligt min mening följer det av dessa bestämmelser att avgöranden varigenom den domstol vid vilken talan först väckts har prövat sin behörighet, oavsett om den förklarat sig behörig eller tvärtom förklarat sig sakna behörighet, omfattas av de avgöranden som kan erkännas enligt förordning nr 44/2001.

54. Detta är den enda möjliga lösningen när en domstol förklarat sig behörig.

55. Om domstolen i ursprungsmedlemsstaten i ett och samma beslut förklarat sig behörig och har prövat talan i sak, skulle domstolen vid vilken talan väckts därefter inte kunna ompröva behörighetsfrågan och förklara sig behörig utan att därigenom åsidosätta både principen om att domstolens behörighet i ursprungsstaten inte kan omprövas och förbudet mot att ompröva en utländsk dom i sak. Om det antogs att domstolen i ursprungsmedlemsstaten förklarat sig behörig men beslutat att vilandeförklara målet i sak exempelvis för att låta parterna, som endast framställt yrkanden avseende behörighetsfrågan, yttra sig, skulle det strida direkt mot bestämmelsen om att självmant avvisa en talan som föreskrivs i artikel 27.2 i förordning nr 44/2001, om en domstol vid vilken talan väckts därefter kunde ompröva behörigheten.

56. Enligt min mening ska samma lösning tillämpas när en domstol förklarat sig sakna behörighet. Två huvudsakliga skäl talar för detta.

30 — Artikel 35.2 och 35.3 första meningen i förordningen.

31 — Artikel 35.3 andra meningen i förordningen.

32 — Sidan 46.

33 — Artikel 27.2 i förordning nr 44/2001.

34 — Dom av den 9 december 2003 i mål C-116/02, Gasser (REG 2003, s. I-14693).

57. Det första skälet är rättsligt. Ett beslut om att en domstol saknar behörighet, genom vilket förfarandet avslutas, är med hänsyn till definitionen av begreppet dom i den mening som avses i förordning nr 44/2001 av samma typ som ett avgörande varigenom en domstol förklarar sig behörig. Det härrör liksom ett sådant avgörande från en domstol vilken, om den inte längre har behörighet att pröva målet som den förklarat sig obehörig att pröva, dock i föregående led utövat en minimal domsrätt genom att pröva sin egen behörighet.

58. Det andra skälet är praktiskt. Erkännande av avgöranden om att en domstol är obehörig möjliggör nämligen att förebygga risken för en negativ behörighetskonflikt, som förordning nr 44/2001 också har till syfte att undvika. En konflikt av sådan art skulle kunna uppstå om den domstol vid vilken talan väckts senare vägrade att erkänna det tidigare avgörandet och förklarade sig obehörig på grund av att den första domstolen var behörig.

59. Av dessa skäl föreslår jag att domstolen ska besvara de två första frågorna så att artiklarna 32 och 33 i förordning nr 44/2001 ska tolkas så, att begreppet dom i den mening som avses i förordningen omfattar en dom varigenom domstolen i en medlemsstat beslutar huruvida den är internationellt behörig, oavsett huruvida den förklarar sig behörig eller obehörig, och även om domen enligt lagen i den medlemsstaten där den görs gällande är att anse som ett ”avgörande om huruvida talan kan upptas till sakprövning”.

C – *Den tredje frågan*

60. Den hänskjutande domstolen har ställt den tredje frågan för att få klarhet i huruvida artiklarna 32 och 33 i förordning nr 44/2001 ska tolkas så att den domstol vid vilken det görs gällande att en dom varigenom domstolen i en annan medlemsstat på grundval av en prorogationsklausul har meddelat sig obehörig ska erkännas, är bunden av fastställanden i domskälen avseende giltigheten av denna klausul.

61. Den hänskjutande domstolen vill därmed få klarhet i omfattningen av rättsverkningarna av avgörandet om att domstolen är obehörig och i synnerhet huruvida den är bunden av motiveringen avseende förekomsten och giltigheten av prorogationsklausulen enligt vilken isländska domstolar är behöriga, vilket i så fall skulle utgöra hinder för den hänskjutande domstolen att förklara sig behörig.

62. De ställningstaganden som försvarats under detta förfarande kan hänföras till tre olika uppfattningar.

63. Enligt den första uppfattningen, som Krones AG, Gothaer m.fl. och den tyska regeringen har gjort gällande, har ett erkännande av avgörandet enbart negativ verkan, i den mån det endast utsträcker sig till fastställandet att domstolen vid vilken talan väckts först saknar internationell behörighet. Krones AG har hävdat att iakttagandet av den negativa verkan av avgörandet varigenom domstolen förklarat sig obehörig ska förstås som en tvingande självständig verkan som uteslutande omfattar fastställandet att domstolen vid vilken talan först väckts saknar behörighet. Domstolarna i övriga medlemsstater är inte bundna av några andra överväganden, eftersom det varken i förordning nr 44/2001 eller i Luganokonventionen godtas att den domstol som har att pröva ett överklagande prövar behörigheten för domstolarna i en annan medlemsstat eller i en annan stat som är part i konventionen. Krones AG anser att det inte kan göras någon inskränkning av den tyska domstolens möjlighet att självmant pröva huruvida den är behörig enligt artikel 26.1 i förordning nr 44/2001. Vidare är grunderna i artiklarna 34 och 35 i förordningen för att vägra erkännande inte tillämpliga på avgöranden om behörig domstol. Gothaer m.fl. stöder detta resonemang med hänvisning till att det inte finns någon mekanism i förordningen enligt vilken en domstol måste hänskjuta ett mål till en annan domstol och att det av systematiken i kapitel III i förordningen framgår att varje medlemsstat alltid själv avgör huruvida domstolarna i landet är behöriga. Den tyska regeringen har gjort gällande att det ankommer på varje domstol vid vilken talan väckts att, enligt gällande nationell lagstiftning, pröva huruvida en prorogationsklausul som ger domstolarna i ett tredjeland behörighet är giltig. Denna regering anser

vidare att det är lagen i ursprungsmedlemsstaten som fastställer gränsen för vilka verkningar ett erkännande har och att ett avgörande från en annan medlemsstat inte kan ha mer långtgående verkningar i den medlemsstat där avgörandet har gjorts gällande än ett motsvarande avgörande som antagits i den staten.

64. Den belgiska regeringen och kommissionen har i motsats till denna tolkning gjort gällande att medlemsstaterna är skyldiga att erkänna inte enbart domslutet utan även skälen till avgörandet avseende prorogationsklausulens giltighet. Enligt den belgiska regeringen utsträcker sig rättskraften av ett avgörande, till följd av överklagandet vid domstolen och som parterna har kunnat invända mot, till vad som, även om det är underförstått, utgör den nödvändiga grunden till avgörandet. Kommissionen anser att principen om verkans omfattning ska tillämpas utan att det för den skull ska göras skillnad mellan huruvida avgörandet avseende prorogationsklausulens giltighet innebär att den domstol vid vilken talan väckts förklaras vara behörig eller obehörig. Svaret kan enligt kommissionen inte bero på huruvida fastställandet avseende prorogationsklausulens giltighet enligt den nationella lagen i den stat där talan först anhängiggjorts, är ”slutligt” eller ej.

65. Slutligen har Samskip GmbH, den österrikiska och den schweiziska regeringen presenterat en mellanliggande uppfattning enligt vilken varje medlemsstat måste erkänna avgöranden från en domstol i en annan medlemsstat när det gäller huruvida ett avtal om domstols behörighet är giltigt. Detta gäller dock endast när fastställandet avseende avtalets giltighet enligt lagen i staten för domstolen vid vilken talan först väckts ”vunnit laga kraft” eller ”har bindande verkan”. Den österrikiska och den schweiziska regeringen har med hänvisning till Paul Jénards rapport samt domstolens rättspraxis avseende principen om verkans omfattning,[35] gjort gällande att principen om erkännande måste ha till följd att ”avgöranden får samma rättskraft och rättsverkningar som de har i den medlemsstat där de meddelats”.[36]

66. Jag ansluter mig till den andra av de tre ifrågavarande uppfattningarna. Ett avgörande varigenom domstolen i en medlemsstat, efter att ha undersökt giltigheten och räckvidden av en prorogationsklausul, beslutat om sin behörighet skiljer sig enligt min mening från andra avgöranden i systemet för erkännande och verkställighet som föreskrivs i förordning nr 44/2001 och måste med hänsyn till sin särart medföra en särskild, enhetlig och självständig extraterritorial verkan.

67. Jag anser att domen om att domstolen saknar behörighet är bindande för domstolen i den medlemsstat där den har gjorts gällande, eftersom denna inte kan förklara sig obehörig på grundval av att domstolen i ursprungsmedlemsstaten är behörig utan att därmed fatta ett beslut som är oförenligt med det tidigare beslutet. Utan en sådan minimal verkan skulle erkännandet av domen om att domstolen är obehörig sakna betydelse. Krones AG har för övrigt medgett att detta skulle bli följden, samtidigt som det – med viss motsägelse – anser att ett avgörande varigenom en talan avvisas på grund av att domstolen vid vilken talan väckts saknar internationell behörighet inte utgör en ”dom” i den mening som avses i artikel 32 i förordning nr 44/2001.

68. Jag anser vidare att den bindande verkan av domen om att domstolen saknar behörighet nödvändigtvis utsträcker sig till fastställandet avseende prorogationsklausulens giltighet och räckvidd, oberoende av huruvida detta fastställande enligt den nationella rätten i ursprungsmedlemsstaten eller i medlemsstaten där avgörandet görs gällande har rättskraft eller ej.

69. Min uppfattning grundas för det första på syftena med förordning nr 44/2001, för det andra på den allmänna systematiken i de processuella behörighetsreglerna i förordningen och för det tredje på principen om ett effektivt domstolsskydd.

35 — Domen i det ovannämnda målet Hoffmann.

36 — Punkterna 10 och 11.

1. Syftena med förordning nr 44/2001

70. Så som redan angetts ovan i punkt 46 syftar förordning nr 44/2001 till att främja ömsesidigt förtroende mellan Europeiska unionens rättsvårdande myndigheter, att underlätta ett snabbt och enkelt erkännande och verkställighet av domstolsavgöranden, att säkerställa förutsebarhet vad gäller vilken domstol som är behörig och därmed rättssäkerhet för enskilda, en god rättskipning samt minskad risk för samtidiga förfaranden.

71. Enligt min mening strider det mot dessa syften att den domstol vid vilken ett utländskt avgörande görs gällande ges behörighet att ompröva räckvidden och giltigheten av en prorogationsklausul på grundval av vilken domstolen i ursprungsmedlemsstaten förklarat sig obehörig.

72. Principen om ömsesidigt förtroende mellan domstolarna i medlemsstaterna, vilken bland annat motiverar att utländska avgöranden erkänns automatiskt, att grunderna för när ett avgörande inte ska erkännas är begränsade, att ursprungsdomstolens behörighet inte kan omprövas samt att avgöranden aldrig får omprövas i sak, innebär nämligen att alla domstolar i medlemsstaterna ska behandla domar som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat på samma sätt som de domar som de själva meddelar. Eftersom en av dessa domstolar, som är av lika värde, för att undersöka huruvida den har behörighet, dessförinnan har varit tvungen att pröva giltigheten och räckvidden av en prorogationsklausul, borde en domstol i en annan medlemsstat vid vilken detta avgörande görs gällande inte genomföra någon ny prövning.

73. När domstolarna i medlemsstaterna har att tillämpa gemensamma behörighetsregler är kravet på ömsesidigt förtroende ännu högre.

74. Det ska i detta avseende påpekas att reglerna om domstols behörighet i kapitel II i förordning nr 44/2001 och de om erkännande och verkställighet av domar i kapitel III i förordningen inte utgör avgränsade och fristående regelsamlingar, utan är nära förbundna med varandra. [37]

75. Detta har klarlagts av domstolen, vilken vid upprepade tillfällen i frågor om litispendens har funnit att när behörigheten avgörs direkt enligt bestämmelserna i Brysselkonventionen, som gäller för båda domstolarna, kan de tolkas och tillämpas av båda domstolarna under samma förutsättningar, och domstolen i den medlemsstat där avgörandet görs gällande är i vart fall inte bättre lämpad att uttala sig än domstolen i ursprungsmedlemsstaten. [38] Jag anser att Europeiska unionens domstolars likhet inför behörighetsreglerna förutsätter att de avgöranden som meddelas med tillämpning av dessa bestämmelser har en enhetlig verkan.

76. När artikel 23 i förordning nr 44/2001 under omständigheter som i målet vid den nationella domstolen avseende avtal om domstols behörighet inte är tillämplig, på grund av att den omtvistade klausulen ger en domstol i en stat som inte är medlem i Europeiska unionen behörighet, ska det framhållas att Luganokonventionen, som Republiken Island är part i, innehåller en motsvarande bestämmelse i artikel 23.

77. Att under dessa omständigheter hänvisa till lagstiftningen för domstolen i ursprungsmedlemsstaten eller till lagstiftningen för domstolen i den medlemsstat där domen har gjorts gällande för att avgöra räckvidden av verkningarna av beslutet om domstolens obehörighet skulle, för det fall att denna lagstiftning inte tillskriver fastställandet av prorogationsklausulens giltighet och räckvidd rättskraft, leda till att det godtogs att domstolen vid vilken domen gjorts gällande prövar frågan på nytt, vilket skulle påverka förutsebarheten av behörighetsreglerna i både förordning nr 44/2001 och i Luganokonventionen och därmed medföra ett åsidosättande av rättssäkerhetsprincipen.

37 — Dom av den 21 juni 2012 i mål C-514/10, Wolf Naturprodukte, punkt 25 och där angiven rättspraxis.

38 — Domen i det ovannämnda målet Turner, punkt 25 och där angiven rättspraxis, och i det ovannämnda målet TNT Express Nederland, punkt 55.

78. Att godta att domstolen i den medlemsstat där domen görs gällande kunde ogiltigförklara prorogationsklausulen som förklarats giltig av domstolen i ursprungsmedlemsstaten, skulle strida direkt mot principen om förbudet mot att ompröva ett utländskt avgörande i sak, enligt vilken förstnämnda domstol inte får avslå en ansökan om erkännande eller verkställighet av det avgörande som meddelats av domstolen i ursprungsmedlemsstaten av det skälet att den skulle ha dömt annorlunda.

79. Det ska vidare påpekas att det kan visa sig besvärligt att avgöra vilken rättskaft som ska tillskrivas domskälen enligt varje nationell rätt. [39] Att överlämna åt nationell rätt att avgöra vilken verkan domskäl som behandlar sakfrågan ska tillskrivas i det vanligt förekommande fallet, som i målet vid den nationella domstolen, där behörighetsfrågan beror av en fråga i sak, skulle medföra en osäkerhet för parterna vad gäller fördelningen av behörighet mellan de nationella domstolarna vid vilka talan kan väckas och försvåra uppgiften för den nationella domstol vid vilken avgörandet görs gällande.

80. Således anser jag att syftena med förordning nr 44/2001 kräver att hänsyn tas till de skäl till avgörandet av sakfrågan som har påverkat vilken domstol som är att anse som behörig. Ett ytterligare argument till förmån för denna uppfattning står att finna i systematiken i förordningens processuella regler, som jag kommer undersöka nedan.

2. Den allmänna systematiken i de processuella behörighetsreglerna i förordning nr 44/2001

81. Ett av de tydligaste tecknen på att förordning nr 44/2001 förespråkar fri rörlighet av domar inom Europeiska unionen är principen enligt vilken det, förutom i de begränsade fall som räknas upp i artiklarna 34 och 35 i förordningen, inte utgör en grund för att vägra erkänna en dom som har meddelats av en domstol i ursprungsmedlemsstaten att den domstolen är obehörig. [40] Av denna princip följer att ett avgörande i sak kan erkännas även om det har antagits i strid med de gemensamma bestämmelserna om direkt behörighet som anges i kapitel II i förordningen och även om frågan om behörig domstol inte diskuterats mellan parterna.

82. Att behörigheten för domstolen i ursprungsmedlemsstaten inte kan omprövas medför samtidigt en inskränkning av domstolens behörighet i medlemsstaten där avgörandet har gjorts gällande för att pröva den egna behörigheten. En nationell domstol kan förvisso endast pröva sin egen behörighet, eftersom det enligt förordning nr 44/2001 inte är tillåtet för en domstol i en medlemsstat att ompröva behörigheten för en domstol i en annan medlemsstat. [41] Dock påverkar en domstols avgörande avseende sin behörighet oundvikligen indirekt behörigheten för övriga domstolar i Europeiska unionen. En domstol i Europeiska unionen som utövar sin skyldighet att pröva huruvida den har internationell behörighet medför med andra ord en inskränkning av övriga domstolars befogenhet att pröva sin behörighet. Det grundläggande kravet på en enhetlig tillämpning av unionsrätten innebär att räckvidden av denna inskränkning ges en enhetlig definition som inte kan variera beroende på nationella bestämmelser om vilken del av ett avgörande som omfattas av rättskraft.

39 — Som exempel kan nämnas att påståendet i kommissionens yttrande, att rättskraften av en dom i Frankrike ”inte är begränsad till domslutet utan omfattar alla omständigheter i domskälen som är oupplösligt förbundna med detta”, inte överensstämmer med Cour de cassations aktuella rättspraxis. I dom av den 13 mars 2009, som meddelades i plenum, frånföll Cour de cassation uppfattningen avseende domskälens bestämmande karaktär och fann att det endast är vad som behandlats i domslutet som har rättskraft.

40 — Det är endast på vissa särskilt känsliga områden som domstolen i den medlemsstat där ett avgörande görs gällande kan ompröva behörigheten för den domstol som har meddelat avgörandet. En sådan domstol kan nämligen endast finna att ett utländskt avgörande saknar verkan om behörighetsreglerna som skyddar försäkringstagare eller konsumenter eller reglerna om exklusiv behörighet som föreskrivs i avsnitt 6 i kapitel II i förordning nr 44/2001 på vissa områden, såsom sakrätt i fast egendom eller nyttjanderätt till fast egendom, har åsidosatts.

41 — Se, för ett liknande resonemang, avseende Brysselkonventionen, domen i det ovannämnda målet Turner, punkt 26.

83. Ett argument i samma riktning står enligt min mening att finna i artikel 35.2 i förordning nr 44/2001. För de fall en domstol vid vilken ett avgörande görs gällande undantagsvis kan pröva behörigheten för domstolen i ursprungsmedlemsstaten, föreskrivs emellertid enligt denna bestämmelse att domstolen som prövar frågan om erkännande är bunden av de faktiska omständigheter som domstolen i ursprungsmedlemsstaten har grundat sin behörighet på. Denna bestämmelse fastställer således i förväg det förtroende som ska tillskrivas de faktiska omständigheter som fastställts av den utländska domstolen, oberoende av den rättskraft som de har enligt de processuella bestämmelserna i ursprungsmedlemsstaten eller i medlemsstaten där avgörandet görs gällande.

84. Denna bedömning måste enligt min mening gälla även med hänsyn till principen om ett effektivt domstolsskydd.

3. Principen om ett effektivt domstolsskydd

85. Principen om ett effektivt domstolsskydd utgör en allmän princip i unionsrätten, vilken följer av medlemsstaternas gemensamma konstitutionella traditioner och vilken stadfästs i artiklarna 6 och 13 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, som undertecknades i Rom den 4 november 1950. [42]

86. Denna princip har bekräftats i artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, som sedan Lissabonfördragets ikraftträdande har fått ”samma rättsliga värde som fördragen”.

87. Den innebär bland annat att var och en har rätt att inom skälig tid få sin sak prövad i en rättvis och offentlig rättegång och inför en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag.

88. Att neka ursprungsdomstolens avgörande bindande verkan, vilken innan den prövat sin behörighet avgjort frågan om en prorogationsklausuls giltighet och räckvidd, skulle strida mot nämnda princip genom att ge upphov till en allvarlig risk för en negativ behörighetskonflikt och leda till en total avsaknad av domstolsskydd. Om exempelvis en domstol förklarade sig obehörig på grund av en klausul varigenom en annan domstol ges behörighet, skulle sistnämnda, om den ansåg att klausulen var ogiltig, också kunna förklara sig obehörig. Den uppfattning som har framförts av Krones AG och Gothar m.fl., att verkan av det första avgörandet endast är att domstolen vid vilken talan väckts därefter inte kan förklara sig internationellt obehörig ”på grund av att domstolen vid vilken talan väckts först är behörig”, förefaller enligt min mening även innehålla motsägelser, i den mån den kräver att skälen till varför domstolen förklarat sig obehörig beaktas, samtidigt som dessa skäl anses sakna bindande verkan.

89. Sammanfattningsvis anser jag att syftena med förordning nr 44/2001 och den allmänna systematiken i förordningens processuella bestämmelser liksom rätten till ett effektivt domstolsskydd kräver att prövningen av giltigheten och räckvidden av prorogationsklausulen ska begränsas till en enda unionsdomstol och att domstolen i den medlemsstat där avgörandet görs gällande endast har rätt att göra en prövning i ett av de begränsade uppräknade fallen då den får ompröva behörigheten för domstolen i ursprungsmedlemsstaten. Av detta följer att domstolen i den medlemsstat där domen har gjorts gällande är bunden av vad domstolen i ursprungsmedlemsstaten har fastställt, även när fastställandet ingår i domskälen och oaktat vilken rättskraft dessa skäl har enligt nationell rätt.

90. Jag anser att den lösning som jag föreslagit inte strider mot domstolens rättspraxis, vilken ännu inte uttalat sig i fråga om behörighetsavgöranden.

42 — Se, bland annat, dom av den 22 december 2010 i mål C-279/09, DEB (REU 2010, s. I-13849), punkt 29 och där angiven rättspraxis.

91. Som svar på en tolkningsfråga avseende verkningarna i Nederländerna av ett beslut om underhållsbidrag som meddelats av en tysk domstol och som erhållit lagakraftbevis i Nederländerna, fann domstolen i det ovannämnda målet Hoffmann att ”ett utländskt beslut som erkänts ... får i den stat där verkställighet begärs i princip samma verkningar som det har i ursprungsstaten” [43], samtidigt som den nyanserade denna principiella regel genom att påpeka att ”ett utländskt beslut som erhållit lagakraftbevis i en stat som är part [i konventionen]… och som kan verkställas i ursprungsstaten, inte ska fortsätta att verkställas i den stat där det gjorts gällande om verkställandet enligt lagen i sistnämnda stat av skäl som ligger utanför tillämpningsområdet för [Bryssel]konventionen inte längre är möjligt”. [44]

92. I den mer nyligen avkunnade domen i det ovannämnda målet Apostolides fann domstolen att ”[e]tt erkännande … i princip [får] till följd att domar får samma rättskraft och rättsverkningar som de har i den medlemsstat där de meddelades ... Det finns däremot ingen anledning att, vid verkställighet av en dom, låta domen medge sådana rättigheter som den inte medger i ursprungsmedlemsstaten ... eller sådana rättsverkningar som en dom av samma slag, som har meddelats direkt i den medlemsstat där den görs gällande, inte skulle få.” [45]

93. Jag anser emellertid att denna rättspraxis som avser verkställighet av avgöranden i sak vilka måste översättas i varje nationell rättsordning där erkännande söks, inte är tillämplig på beslut om internationellt behörig domstol. Olikheten mellan de nationella rättsordningarna motiverar förvisso att hänsyn tas till avgörandets verkningar i ursprungsmedlemsstaten, under förbehåll att lösningen korrigeras när avgörandet har verkningar som är okända i den medlemsstat där avgörandet görs gällande, med beaktande av rättsverkningarna av ett beslut av samma slag som har meddelats i denna stat. Domstolsavgöranden om internationell behörighet enligt förordning nr 44/2001 och Luganokonventionen karakteriseras däremot av att de är homogena och följer således ett eget system. Av skäl som det redogjorts för ovan medför dessa instrument, i vilka det föreskrivs behörighetsregler som gäller för domstolarna i samtliga medlemsstater och vars ändamål är att det i en och samma tvist meddelas ett avgörande som har internationell räckvidd, att avgöranden om behörig domstol nödvändigtvis har en identisk och enhetlig bindande verkan, oaktat vilken rättsverkan ett sådant avgörande har i medlemsstaterna.

94. Jag anser inte att de invändningar som Krones AG och Gothaer m.fl. har framställt mot en sådan bindande verkan är övertygande.

95. Den första invändningen grundar sig på att det enligt artikel 26.1 i förordning nr 44/2001 och artikel 20.1 i Luganokonventionen krävs att varje domstol vid vilken talan väckts självmant prövar huruvida den har internationell behörighet. Att tillskriva vad domstolen i ursprungsmedlemsstaten fastställt, avseende prorogationsklausulens giltighet och räckvidd, bindande verkan skulle hindra domstolen i den medlemsstat där avgörandet gjorts gällande att göra en sådan behörighetsprövning.

96. Även om detta konstaterande förefaller riktigt, anser jag att det har andra konsekvenser än dem som Krones AG och Gothaer m.fl. har anfört. Artikel 26.1 i förordning nr 44/2001 är att anse som en skyddsbestämmelse för en svarande med hemvist i Europeiska unionen som omfattas av behörighetsreglerna i unionsrätten. Prövningen av en första domstol som har att tillämpa bestämmelserna i fråga säkerställer således att svarandens rätt iakttas och gör prövningen av en annan domstol i unionen överflödig. Det ska dessutom påpekas att om ursprungsdomstolen hade inkluderat konstaterandet avseende prorogationsklausulens giltighet och räckvidd i domslutet, skulle domstolen vid vilken det görs gällande att domen ska erkännas vara bunden av detta.

43 — Punkt 11.

44 — Punkt 18.

45 — Punkt 66. Se även dom av den 13 oktober 2011 i mål C-139/10, Prism Investments (REU 2011, s. I-9511), punkt 38, och av den 26 april 2012 i mål C-92/12 PPU, Health Service Executive punkt 142.

97. Den andra invändningen, nämligen att en vägran att erkänna, med tillämpning av artiklarna 34 och 35 i förordning nr 44/2001, inte tjänar något syfte när det gäller avgöranden om att en domstol är obehörig, är inte heller övertygande. Så snart ett avgörande varigenom en domstol förklaras obehörig inte enbart är negativt, får nämligen ett beslut att avslå en begäran om erkännande enligt min mening rättsverkningar. Om exempelvis en belgisk domstol, vid vilken en hyresvärd till en fastighet i Tyskland väckt talan om betalning av hyra, förklarar sig obehörig efter att ha funnit en klausul i hyreskontraktet som ger isländsk domstol behörighet, ska en tysk domstol som indirekt har att ta ställning till erkännandet av det belgiska avgörandet, vägra att erkänna detta avgörande med tillämpning av bestämmelserna i artikel 35.3 i förordning nr 44/2001 i förening med bestämmelserna i artikel 22.1 i förordningen.

98. Av dessa skäl föreslår jag att den tredje frågan ska besvaras på följande sätt. Artiklarna 32 och 33 i förordning nr 44/2001 ska tolkas så, att när domstolen i ursprungsmedlemsstaten har förklarat sig obehörig efter att, i domskälen, ha fastställt giltigheten och räckvidden av en prorogationsklausul, är den domstol vid vilken domen görs gällande bunden av dessa fastställanden, oberoende av huruvida de har rättskraft enligt den nationella rätten i ursprungsmedlemsstaten eller i medlemsstaten där domen görs gällande, utom när det enligt artikel 35.3 i förordningen är tillåtet för denna domstol att ompröva behörigheten för domstolen i ursprungsmedlemsstaten.

V – Förslag till avgörande

99. Mot bakgrund av ovanstående föreslår jag att domstolen besvarar de tolkningsfrågor som har ställts av Landgericht Bremen enligt följande:

Artiklarna 32 och 33 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område ska tolkas så att

— begreppet dom i den mening som avses i förordning nr 44/2001 omfattar en dom varigenom domstolen i en medlemsstat beslutar huruvida den är internationellt behörig, oavsett huruvida den förklarar sig behörig eller obehörig, och även om domen enligt lagen i den medlemsstaten där den görs gällande är att anse som ett ”avgörande om huruvida talan kan upptas till sakprövning”, och

— när domstolen i ursprungsmedlemsstaten har förklarat sig obehörig, efter att i domskälen ha fastställt giltigheten och räckvidden av en prorogationsklausul, är den domstol vid vilken domen görs gällande bunden av dessa fastställanden, oberoende av huruvida de har rättskraft enligt den nationella rätten i ursprungsmedlemsstaten eller i medlemsstaten där domen görs gällande, utom när det enligt artikel 35.3 i förordningen är tillåtet för denna domstol att ompröva behörigheten för domstolen i ursprungsmedlemsstaten.